

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe, și răspunsuri la întrebări, despre formarea și conducerea
tovărășilor și însoțirilor economice.

cu sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și cu îndrumări pentru valorizarea produselor economice

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Apare în 10, 20 și 30, a fiecărei luni.

Adaus economic la „LIBERTATEA“.

Anul II.

ORĂȘTIE, 10 Octobrie v. 1907.

Nr. 27.

Noua lege pentru tovarășii.

Înainte cu aproape 35 ani, când s'a pornit alcătuirea legii comerciale ungare dela 1875, în care s'a cuprins și rîndu-elile cu privire la tovarășii — în Ungaria tovarășiiile erau prea puțin împămîntenite. Aducătorii legii nu aveau pe atunci prilejul să vadă cu ochii, aici în relațiile de traiu ale țării noastre — felul cum să face și cum trebuie îndreptată prin lege munca tovarășiiilor. Pe de altă parte pe atunci, în lipsa aproape desăvîrșită a tovarășiiilor, acestora nu s'a dat importanța ce o au în economia unei țeri și nu și-a bătut nime capul cu însemnătatea lor. De interesele satelor și a micilor existențe prea puțin să ocupau cei chemați să legiuiască. Așa erau atunci vremile. Așa apoi s'a întîmplat că tovarășiiile au fost alăturate așa în fugă mare la rîndu-elile legii comerciale — fără să li-să dea deplina importanță.

Greșala aceasta a avut urmări nepriincioase pentru dezvoltarea tovarășiiilor, care încetul cu încetul s'a pornit aproape pe calapodul societăților pe acții și azi doar rînduiala cu capitalul social, care la societăți pe acții trebuie statorit înainte, pe cînd la tovarășii nu — mai formează deosebirea între societăți pe acții și tovarășii. Cu toate că deosebirea între aceste două feluri de întovărășire — e foarte mare. În vreme ce societățile pe acții sunt așternuturi calde pentru capitale și pentru afaceri comerciale, de speculă, pe atunci tovarășiiile, după natura lor, trebuie să fie pavăza și mijlocul puternic, ca și

micile existențe, sătenii, sărăcuții, să să poată bucura de puterea întovărășiri, să poată ajunge la sfîrșituri mai mari, ca să se poată ajuta împrumutat.

Legiuitorii țării noastre, abia după-ce au văzut că sub masca tovarășiiilor, speculanți isteți își fac trebșoarele — au recunoscut greșala și au cercat să o îndrepte — ca să scoată tovarășiiile din mî-nile nechemăților speculanți și să le dea din nou muncii, ce are pe steag iubirea de-proapelui, dorul de înaintare a tuturor prin ajutorarea împrumutată.

Încercările au început încă la anul 1893, cînd minisru prezident era tot Wekerle — de azi. Atunci să credea că prin formarea de tovarășii centrale; care să conducă, cu puterea unei legi nouă întregă mișcarea tovarășiiilor va lua alt mers. Curînd însă s'au convins, că planul nu e bun și atunci ministrul de justiție Desideriu Szilágyi a încredințat pe Dr. Nagy Ferencz să pregătească un nou proiect de lege pentru tovarășii, prin care mai ales să țină samă ca »tovarășiiile de credit și de consum, cu deosebire să fie mai mult controlate și să nu să mai poată face abuzuri« — prin speculații. Planul lui Dr. Nagy încă la 1897 s'a dat publicității — prin care să prevedea să se facă o lege nouă deosebită de legea comercială — anume numai pentru tovarășii.

Sub ministrul Erdélyi la 1897 din nou s'a făcut încercări pentru reformarea legii tovarășiiilor, dar' de-ocamdată s'au mulțumit cu alcătuirea articolului 23 din 1889 prin care s'a înființat »Insoțirea centrală de credit din Budapesta (Ország. Közpointi hitel szövetkezet) cu ajutorul

căreia s'au alcătuît în țară peste 2000 tovarășii.

Zi de zi însă apucăturile speculanților au ajuns să fie tot mai primejdioase — mai ales cu înfiioțarea așa numitelor »Koronás bank« și »piczula bank«-urilor. Cu deosebire în Budapesta astfel de tovarășii și-au făcut de cap și prin felul cum ele lucrează compromit întregă porneala și întregă munca cinstită pentru tovarășiiile cinstite. Astfel la anul 1904 Dr. Nagy Ferencz, la încredințarea guvernului a publicat un nou plan de lege pentru tovarășii. Față de acest proiect însă s'au ridicat multe plîngeri, mai ales din partea celor cărorora nu le venea la socoteală să fie restrînși în speculațiile lor.

Așa lucrul din nou s'a înfundat — până acum. Acum pe de o parte în urma dezvoltării tot mai mari a tovarășiiilor, pe de altă parte în urma abuzurilor, ce s'au dezvoltat că să fac la tovarășiiile din Budapesta mai ales — planul reformii legii pentru tovarășii din nou s'a reluat.

În zilele aceste tot Dr. Nagy Ferencz a predat ministrului noul proiect de lege care a fost tipărit și împărțit la bărbați de specialitate și la instituții economice să-și dea părerea. În curînd să va ținea un sfat a pricepătorilor (o anchetă) ca să se desbată asupra proiectului de lege pentru tovarășii.

După noul plan pentru tovarășii să va alcătuî o lege anume, deosebită de legea comercială, — pe temeiul proiectului din 1904. Cu prilejul anchetei vom scrie pe larg despre acest proiect. Acum amintim numai punctele de căpetenie, pe care să razimă noua lege pentru tovarășii.

După noul proiect de lege membru al unei tovarășii nu-mai acela poate să fie, care locuește și are avere în cercul notarial, unde să face tovarășia. Asupra primirii ori neprimirii membrului, direcțiunea are să hotărască cel mult în 30 zile — altcum declarația de înțrare nu mai are putere. Rînduiala aceea, că întrucît cineva nu plătește ratele după quotele subscrise, suma ce a plătit'o o perde — nu mai poate să fie luată în statute. O quotă (acție) nu poate fi mai mare de 100 coroane — în afară de quotele tovarășiiilor centrale comitatene ori regricolare. După quote nu să pot da interese și dividenda nu poate fi mai mare de 5%. Răspunderea membrilor — poate fi și pe mai departe ori țărnuîtă ori nețărnuîtă. Abzicerea ieșirea din însoțire e legată de un timp de abzicere de numai 4 săptămîni. Eschiderea o poate face numai adunarea generală, cu învoirea direcțiunii și a comitetului de supraveghiere. Quotele pot fi trecute și pe numele altuia.

Tovarășiiile pe lîngă lucrarea lor regulată pot să se ocupe și cu alte afaceri ocazionale — în afară de tovarășiiile de credit și de consum. Tovarășiiile de credit pot primi depuneri și dela ne-membrii — dar' numai până la suma ce o reprezintă capitalul și fondurile proprii.

Tovarășiiile de consum, numai atunci și numai astfel de mărfuri pot vinde și la ne-membrii, cînd în satul acela în alt loc (în altă prăvălie) nu să găsească mărfuri de acele. Creditul ce este a să da membrilor, trebuie să

fie țărmit în statute. Dela membrii nu să poate lua cametă mai mare ca 8% pe an. Cametele sunt a să lua cel mult pe câte 3 luni și în afară de taxele de timbru și de cel mult 2% spese de administrație — mai mult nu e permis să se ia. Prin agenți ori prin anunțuri nu e iertat să se adune membrii și să se facă mijlociri.

Fondatorii nu pot ocupa la tovărășie nici un fel de post cu plată. La înregistrare tribunalul controlează dacă fondatorii sunt oameni cu avere și sunt cu caracter nepătat și numai după ce s'a încredințat despre asta înregistrează firma.

Controla asupra tovărășiilor o are oficiul de contabilitate, împărțit pe lângă direcțiunea financiară.

Din aceste spicuiuri să poate vedea, că nizuința legiuitorilor e ca să scoată tovărășiile din vârtejul speculației, să le silească să revină la ajutoarea împrumutată și la scopurile filantropice — pentru ce își asigură o controlă foarte severă prin organele administrative.

E foarte greu de profetiț acum, că noua lege va ușura ori va îngreuna desvoltarea liniștită a tovărășiilor, mai ales că nouă ni-să pare, că în noul proiect să simt și ghiare politice, ceia-ce ar fi o nenorocire pentru tovărășii.

În noul proiect să prevăd tovărășii centrale, a căror lucrare e lăsată mai liber, pe când singuratecele tovărășii ce ar rămânea neatârnoate ușor pot să fie puse sub un regim de săcături și prigoni.

Iată deci un nou și foarte puternic motiv ca înainte de intrarea noiei legi în vigoare — să avem și noi baremi o centrală pentru tovărășii — ca cel puțin cu atît să fim și noi pregătiți în fața noiei situații, ce o zămislî noua lege pentru tovărășii.

La asigurările de vite dela „Plugarul“.

(Răspuns la cele scrise de noi în numărul 25 al »Tovărășiei« — la care revenim, pentru ca să ajutăm lămurirea deplină a unei chestiuni atît de însemnate).

Onorată Redacțiune!

Am așteptat cu dor și mare interes părerea, adecă critica D-Voastră, referitoare la însoțirea pentru asigurarea vitelor dela institutul nostru „Plugarul“ soc. pe acții în Căcova, și aceasta cu atît mai virtos, cu cit știu că D-Voastră ați fost primi, cari ați atras atențiunea publicului mare asupra lipsei de însoțire la noi, asupra foloaselor ce rezultă din astfel de însoțiri pentru tot publicul nostru și prin urmare pe D-Voastră v'am ținut mai competent ca să judecați faptul, baza și orînduelile însoțirii noastre.

Așteptam o critică severă și binevoitoare din partea D-Voastră ca tovarăș de principii, și pentru aceea credeam, că mai întii o să vă expuneți părerile și observările prin epistolă privată și încît acelea nu le-am fi putut combate, sau ar mai fi rămas ceva nedumerire între noi, numai după aceea să va publica punctul fiecăruia de vedere, și să va discuta publice prin foi. (Noi am explicat de ce am publicat în foaie și de ce nu în scrisoare privată. Nota Red.)

D-Voastră însă ați aflat mai consult ca publice în prețuita „Tovărășie“, să vă expuneți părerile, să transați o chestie așa de delicată cum e aceasta — deși să putea întîmpla că dezbaterile să fie în detrimentul cauzei, și nouă să nu ne convină din unul sau altul punct de vedere.

Deoarece însă nouă ori-cum ați fi aflat de bine să vă expuneți părerile — tot bine primite ar fi fost, — de aceea Vă rugăm ca răspunsul cuprins în cele de jos, să binevoiti a-l publica în nrul proxim al „Tovărășiei“ ca și acesta cetîndu-l cei interesați să se convingă despre starea adevărată a lucrurilor și să-și cîștige liniștea sufletească, că într'adevăr un lucru bun s'a făcut.

Înainte de toate trebuie să mă opresc la punctul de mînecare al art. Dvoastră intitulat „Asigurarea dela Plugarul“. Anume să zice acolo că am trimis contractul nostru, ca acela să se publice ca mustră prin foi. În espunerea aceasta e ceva mistic, puțin sarcasm atingător, care mă face se nu trec mai departe fără clarificare. (Nu e esact. Noi n'am zis că l'ați trimis Dv. fără că o foaie „Pop. Rom.“ din Budapesta îl publică drept mustră, asta e adevărul, care de altfel aici e de prea puțină importanță. Nota Red.) E drept că am trimis la toate foile noastre mai mari un exemplar din contract, dar scopul nostru nu a fost ca acela să se publice ca

mustră prin foi, nu, nu aceasta era intențiunea noastră, ci l'am trimis ca redactorii foilor noastre să-l cetească, să-l aprecieze și să-și espună părerea despre aceea și despre scopul ce-l urmărim, într'o dare de samă publică, sau să-și facă observările într'o epistolă privată. Căci deoparte credeam, că părerea binevoitoare a mai multora îndreaptă, zidește și întărește, iar observările nepotrivite pot zguduî edificiul cel mai puternic din temelii: iar de altă parte credeam că cu aceasta suntem datori publicității noastre, să-i încunoștințăm întii pre ei, mai ales atunci cînd voim să facem un lucru de interes general, și deci nu am purces din interes vanitos, cum pare a ne reproșa articolul Dvoastră.

Dacă intențiunea noastră nu astfel să judecă cum a fost făcută atunci vina nu suntem noi!

Dvoastră susțineți în articolul citat mai sus, că noi nu am fi aflat deslegarea cea potrivită a întreprinderii, că am tălmăcit multe lucruri greșit, că n'am socotit în desul risicul ce-l avem asupra noastră. Susțineți că temelia însoțirii e greșită, că însoțirea nu poate fi reală ba ne imputați și aceea, că voim să eludăm dispozițiunile legii comerciale, și alte expuneri, cari din cari mai grele, încît ne vine se tragem la îndoială bunătatea intențiunilor Dvoastre, și cu indignare să respingem sfatul și mîna fratelui care publice e în stare se scrie atari bazăconii cum e d. e. eludarea disp. legii comerciale. (Păcat de atîta supărare zadarnică și prea puțin întemeiată! Notele de până aci le-am făcut acum ca să nu mai revenim în răspunsul ce vom da, ca material de discuție. D'aici înainte, după ce să intră în meritul lucrului — nu mai facem note ca ză ne rezervăm răspunsul mai pe larg. Nota Red.)

Cu toate acestea fiindcă la sfîrșit într'adevăr vă adresați la noi cu cuvinte frățești, de aceea trecem peste toate cele neplăcute și părerea ne-o espunem în următoarele: §. 62 din legea com. din anul 1875 vorbește despre asocieri acasionale, și zice, că mai mulți oameni se pot asocia între sine, pentru ajungerea unui scop oarecare. Afacerile interne de însoțirii se regulează printrun contract care nu-i supus înse nici unor formalități, ba nici nu e delipsă ca aceea se fie scris, deci cu atît mai puțin poate fi supus dispozițiunilor referitoare la societățile comerciale.

D-Voastră singuri recunoașteți, că ați recomandat §. 62 din legea comercială din anul 1875, ca acomodat pentru alcătuirea de tovărășii ocazionale și pentru asigurarea vitelor, dar' ziceți că acela e acomodat pentru un cerc mai restrîns, nu așa cum voim noi să facem. Aceea însă nu ne-ați spus, că unde oprește, unde limitează, sau

ce margini stipulează legea pentru astfel de tovărășii. Aflați în privința aceasta vre-o expunere în legea comercială, sau în vr'un edict curial? E da că nu? Așadară legea concede, nu oprește nici limitează cercul tovărășiilor ocazionale și deci a căuta spiritul, înțelesul și rînduielele unui §. ai da un înțeles, pe care nu-l are, ar fi nesocotit, foarte nesocotit! Oare ce să permite sub anumite împrejurări prin un §. în cerc restrîns, să nu să permită tot sub acelea împrejurări, tot prin acel §. în cerc mai larg. (Va urmă)

Lăptăriile din țară.

Nine nu poate trage la îndoială însemnătatea și folosul tovărășiilor, căci prin ele traiul țaranului se îmbunătățește și cîștigul se urcă. Mare folos și cîștig aduc și tovărășiile de lapte deși înființarea lor e împreună cu multe greutăți. În răstimp de zece ani numai numărul tovărășiilor a crescut dela 34 la 622. Mic e numărul acesta de tovărășii, cînd ne gîndim că aproape în fiecare sat, în care economia de vite să află cît de cît în stare înfloritoare, s'ar putea înființa; și fiindcă sunt foarte multe sate, în cari economia de vite e într'adevăr înfloritoare, ne putem închipui deosebirea mare între starea de azi și între bunastarea ce ar urma prin înființarea de tovărășii.

Ca să ne putem face o icoană adevărată despre foloasele, marile venite și cîștigul ce le aduc tovărășiile, cetiți cu luare aminte următoarele: în țara noastră sunt 622 tovărășii de lapte, cari au 59,104 membri înscriși. Aceștia au împreună 98.497 vaci, dela care au muls 79,927.810 litri de lapte, care s'a trimis la lăptării. Din lapte s'a pregătit 2,615.940 kgrame de unt. Venitul curat prin tovărășii a fost de zece milioane.

De bună samă venitul tovărășiilor de lapte ar fi cu mult mai mare, dacă ar fi conduse de oameni cu carte; tovărășiile de lapte sâtești însă neputînd să îplinească cererile legii comerciale, în lipsă de conducători pricepuți, s'au făcut întreprinderi de vindere și cumpărare. Întreprinderile acestea pe un preț de nimica, 8—9 fileri, cumpără dela țărani laptele, pe care îl vînd apoi foarte scump

înșelînd în chipul acesta, vîzînd cu ochii, pe bietul țaran. Pentru ocrotirea adevăratelor tovărășii sătești marea adunare a tovărășilor de lapte, ținută anul acesta în Pécs, a hotărît, ca ele să fie scoase de sub puterea legii de negoț și să stea de-a-dreptul sub ministerul agriculturii să se îngrijască de modul cum trebuie conduse, adecă de soarta lor.

Dacă hotărîrea luată de această adunare să va împlini, de bună samă că să vor înființa cu mult mai multe, vîzînd cu ochii.

Până acum cele mai multe tovărășii de lapte sunt în ținuturile de dincolo de Dunăre, mai ales în com. Baranya. Cele mai însemnate tovărășii pentru pregătirea untului sunt cele din Timișoara, Szabadka, Veszprém, Kőrmend, Dombóvár, unde să face untul cel mai bun din țară. Multe lucruri bune și folositoare ar învăța țaranii noștri, dacă nebăgînd în samă osteneală, ar merge să vadă cu ochii aceste întreprinderi. Indrumările trebuincioase la înființarea de tovărășii de lăptării sătești le dă secția din ministerul agriculturii: Inspectorul despărțămîntului pentru economia regnicolară de lapte (Országos tejgazdasági felügyelőség).

Din „— Pop. —“

Noua lege

despre slujitorii și stăpînii agricoli.

Ce nu poate veni în tocmeală?

(Urmare)

Sluga e îndatorat a-și începe slujba la terminul pus în contract, că de nu va fi dus cu poliția ori gendarmii și pedepsit.

Dimpotrivă, dacă stăpînul nu vrea să-și primească sluga în slujbă, acesta poate să facă arătare împotriva lui; și dacă altcum nu se poate are dreptul să-l constrîngă pe stăpîn cu poliția ori cu jandarii să-i dea locuință ori să-i plătească bani de locuință, ba încă gazda să osîndește la plătirea simbriei, comenției, prețului locuinței pe întreg anul, a cheltuelilor de proces și de mutat, și mai are să plătească despăgubire și pe-deapsă în bani, dacă nu arată

pricinile legate ale purtării sale față de slugă.

Neîndeplinirea datorințelor prescrise în contract, după cum vedem să pedepsește foarte aspru de legea nouă, care măsură dreptatea cu aceeaș măsură pentru amîndouă părțile. Și sluga și stăpînul au deci să îndeplinească punctual datorințele din contract.

Cînd nu e dator sluga să intre în slujbă.

Sunt cazuri, cînd sluga nu e dator să-și înceapă slujba, fără ca să poată fi dedepsit.

Cazuri de acestea sunt următoarele:

1. dacă sluga s'a făcut dela legarea contractului neputincios de lucru ori prin boală, ori prin accident (nenorocire);

2. dacă dela facea învoielii a moștenit avere, de care trebuie să poarte grijă. În cazul acesta însă are să pună în locul său un suplinitor.

3. dacă lucrurile de casă s'au schimbat așa, că trebuie să fie acasă pentru susținerea familiei sale.

4. dacă stăpînul nu vrea să-l primească în slujbă în vremea hotărîtă, nu mai e dator să-și înceapă slujba, poate să meargă în alt loc ori să facă arătare împotriva stăpînului la antistie;

5. dacă s'a întîmplat ceva, pentru ce sluga și fără de abdicere ar putea să-și părăsească slujba (aceste cazuri mai tîrziu le vom înșira);

6. dacă fata-slujnica s'a măriat în cursul vremii, de cînd s'a încheiat contractul;

7. dacă în locuință unde ar trebui să se mute, zace cineva de boală lipicioasă.

Dacă să ivește oricare caz dintr'aceste înșirate, sluga nu e dator să intre în slujbă. Însă nici atunci nu-i iertat să nu-i dea gazdei de știre, dimpotrivă trebuie înștiințat ori cu graiul viu ori în scrisoare recomandată cel mult în 8 zile, de cînd a știut pricina pentru care nu intră în slujbă.

Cînd poate stăpînul să nu-și primească sluga în slujbă?

1. dacă dela facerea învoelii a auzit așa ceva despre slugă ori despre familia acestuia, din care e îndreptățit să judece, că sluga nu-i va fi credincioasă și

că ori el ori oarecare membru din familia lui nu are purtare morală bună, adecă nu trăește o viață liniștită;

2. dacă sluga, ori cineva din familia lui zace de boală lipicioasă pe vremea cînd ar trebui să-și înceapă slujba;

3. dacă sluga s'a făcut neputincios de slujbă;

4. dacă sluga nu vrea să intre în slujbă la vremea hotărîtă;

5. dacă să ivește ceva caz, pentru care și de altfel poate trimite sluga din slujbă și fără abdicere (despre aceasta mai tîrziu);

6. dacă stăpînului, care plătește dare mai puțină de 200 coroane, i să întîmplă vre-o nenorocire, din pricina căreia nu poate primi sluga în slujbă. În acest cas stăpînul poate repăși dela contract, dar e dator să plătească slugii simbria și toate plățile de pe un sfert de an.

Încetarea contractului.

Dacă sluga nu intră în slujbă, or dacă stăpînul nu-l primește trebuie spus pricina pentru care care voește să încete, să nimicească contractul. Trebuie înștiințat pe celalalt în vreme de 8 zile, de cînd cel ce vrea să rupă legătura cu celalalt, a știut pricina.

Dacă ori unul ori altul dintre contractanți gîndește, că i să face nedreptate prin încetarea învoielii, dela primirea înștiințării în 8 zile poate să facă jalbă la antistie (protopretor, căpitan de poliție), și dacă nu e îndestulit cu judecata acestuia, poate să apeleze la instanța a doua, (vicecomitele, senatul orașului). Dar și pînă ce ajunge judecata instanței a doua, și sluga și stăpînul are să facă cea ce spune judecata instanței dintîi.

Pasaport.

Dela tocmitre începînd, sluga nu-și mai poate scoate pasaport, pînă ce nu poate arăta scrisoare de slobozenie. Așa dar înainte de încetarea vremii de slujbă sluga nu poate părăsi țara, nu poate emigra, numai dacă stăpînul să învoește.

Slugile minoreni (nevrednici) însă și înainte de încetarea slujbii, la cazul că merg împreună cu părinții lor.

Nu e trebuință de învoiala stăpînului mai departe atunci,

dacă sluga tocmit pe mai mult ani voește să emigreze, însă numai după slujbă de un an.

Fie însă omul ori minoreni, ori majoreni (adesă trecut de 24 de ani), face rău dacă își părăsește patria, unde s'a născut. Ce-i drept, te ademenește America, pentru că să povestește, că unii oameni ajung la căpătuială, fără ca să se vorbească de multele mii, cari ajung la sapă de lemn.

Ne soșesc știri înspăimîntătoare despre starea tristă, de care au parte mulțimea emigranților. Oamenii cu suflet negru le storc măduva, îi poartă mai nemernic decît unii stăpîni pe dobitoacele lor. Mai adauge, că n'au cui să se jăluiască, căci neînțeleși de nimeni, nu știu, nici ce și nici cum să-și spuie păsurile; acolo nimeni nu te pricepe, străin ți-i și pămîntul de sub picioare. Cu de aceste însă nu să prea laudă nimeni! Așa e firea omului, că-i place să se laude cu norocul cel bun, dar' îi place să înghită și să retacă suferințele, mizeria și deznădejdea. Cu drept cuvînt, de multe ori trebuie să și tacă, căci nu știe scrie, ori chiar de ar și ști, să gîndește ce să scrie, cînd nici așa nu are deloc nădejde să scape odată de viața-i mișelească.

Așa stăm și cu America, ca și cu loteria și cu sortile cu cari e bine de a cîștiga tot al sutălea, pe cînd ceialaltii își pierd și ce au avut. Emigrînd, pierzi mult: îți pierzi patria, locul nașterii, apoi ajungînd la nevoi, îți pierzi și sănătatea, și cînd te-ai săturat de năcazuri și amar, chiar și viața, ce ai purtat-o cu tine atîta vreme și ai suferit pentru ea.

Nu-și uite nimeni, că cel-ce vrea și știe să lucre: și acasă trăește o viață cinstită și tihnită. Prin urmare, de ce să arunci din mână pînea pentru una, ce e mare întrebare că o poți oare cîștiga? Mai ales că orb trebuie să fie cel-ce nu vede, că și viața celui sărac să ușorează și să îmbunătățește tot mai mult și la noi.

Agendele (lucrurile) slujii.

Sluga e dator să facă toate lucrurile, pentru cari s'a tocmit și are să le isprăvească după îndrumările stăpînului ori suplinitorului aceluia, punctual, așa

pe cum dela Dumnezeu i-s'a dat să știe, adecă cum știe, mai bine.

Ba, une-ori are să isprăvească lucruri, pentru cari nu s'a tocmnit, dar' cari de sine să înțeleg. De pildă, dacă soțul său de slugă să îmbolnăvește ori e departe de casă, pe cit un om poate și după cum are vreme, e dator să gate și lucrurile celui-lalt, întocmit cum și acela îl suplinește pe el în asemenea împrejurări. Sau la caz, că izbucnește vre-un foc, ori e primejdie mare de apă, trebuie să ajute nu numai gazdei sale, dar' și vecinilor are să le sară întru ajutor. Sunt lucruri omenesti aceste. Cine nu este păgîn și în cine mai licărește un pic de simț omenesc, înțelege cele înșirate și fără să-i tilcuiască altul.

Mai știe apoi ori-cine, că economia nu e ca cismășitul spre pildă, unde dacă meșterul nu face căputa azi, o face mâine, căci nici atunci nu e târziu. Sluga în vreme mare de lucru grabnic (ca de pildă la cărat, întoarcerea finului, șcl.) bine trebuie să prindă furca și să lucre de dimineață până sara târziu. Cu un cuvînt, ori-ce lucru trebuie să-l gate cu sîrguință așa, cum pofteste stăpînul ori înlocuitorul aceluia.

Este însă lege, care oprește ca stăpînul să-și prea îngrămădească sluga cu lucru peste puteri.

Pentru odihna de noapte e dator stăpînul să lase slujii destulă vreme. Dacă din pricina lucrului prea grabnic muncește și noaptea, atunci trebuie să capete ziua timp de odihnă.

Dacă sluga nu-și îndeplinește lucrul cu toată conștiința, dacă își neglijează treburile (adecă e un lenos și jumătate), stăpînul îl poate muștra, dar' din simbrie nu-i poate scărița. Îl poate însă arăta la autorități, cari pentru neglijință (lenevie) și neîndeplinirea datorințelor îl judecă la pedeapsă în bani, la despăgubire și la plătirea cheltuelilor procesuale. Sluga nu-și poate isprăvi lucrul său prin altul, dacă stăpînului nu s'a învoit; iar' stăpînul e dator să provadă sluga cu toate uneltele de lucru. (Va urma.)

STIRI

Adunarea de constituire

a centralei pentru tovarășii va fi conchemată în decursul lunii Noemvrie a. c.

*

Legea tovarășilor. Ca să răspundem unei arzătoare trebuințe, arătată și numai prin zecile și sutele de întrebări, ce ne sosesc la redacție am scos în o broșură acea parte din Legea comercială, care privește pe tovarășii, introducîndu-o cu o informație despre tovarășii și apoi întregindu-o cu sfaturi despre cum și în ce chip trebuie să se purceadă pentru alcătuirea unei tovarășii.

„Revista Economică“ dela Sibiu, anunțînd broșura — scrie următoarele:

„Această carte scrisă de un bărbat foarte competent în această materie, cuprinde pe cele dintii 16 pagini un scurt tratat sub titlul „Tovarășii“, în care dă prețioase îndrumări asupra țintei tovarășilor asupra felului și importanței lor.

Urmează pe 44 pagini: *Din legea comercială*, părțile ce privește tovarășii, însoțirile de tot felul. Partea aceasta este dată în o traducere bună.

Partea din urmă „*Indrumări pentru formarea tovarășilor*“ se extinde pe 24 pagini, și cuprinde tot ce e neapărat trebuincios asupra modului de procedat la formarea tovarășilor. Se dau formulare: despre cum se anunță ținerea *adunării de constituire*, rugarea prin care se cere *înregistrarea firmei* etc.

Cartea e foarte bună și de un netăgăduit folos.

Costă 50 fileri și se poate procura dela autor, Hunedoara (Vajda-Hunyad).

O recomandăm din toată inima cărturarilor și țaranilor noștri“.

Nouă tovarășie sâtească, sistem Raiffeisen s'a înființat în comuna Paloș în comit. Tîrnava mare. Statutele noiei tovarășii a fost deja înregistrate de tribunal și în curînd își va începe lucrarea binecuvîntată. Tovarășia, acum să va ocupa numai cu afaceri de credit. Dorim tot succesul.

*

Tovarășii în Maramureș.

Din o dare de seamă a dlui vicar Tit Bud știm că în Maramureș sunt tovarășii sâtești de credit în 20 comune. Capitalatele dela aceste „Insoțiri de împrumut și păstrare“ la finea

anului 1906 au fost de 500 mii 780 cor., iar părțile fundamentale (quotele, acțiunile) celor 4777 membri au reprezentat o valoare de 310 mii 900 coroane.

Insoțirile aceste sunt membre ale Insoțirii centrale de credit din Budapesta. Dacă am avea și noi o centrală altcum s'ar putea face lucrurile!

*

Examenenele de păzitori de păduri și de vînat. Examenenele de păzitori de păduri (codreni) s'au ținut în 21 Octomvrie a. c. și în zilele următoare la Budapesta, Pojon, Besztercebánya, Miskolcz, Cașovia, (Kassa), Sighetul-Marmației, Cluj, Brașov, Sibiu, Timișoara, Cinci-Biserici (Pécs) și Szombathely, iar examenenele de păzitori de vînat s'au ținut în legătură cu aceste examenene în casa comitatensă la Budapesta, Pojon, Szombathely și Cluj.

*

Expoziție internațională de galițe. La Budapesta se va aranja sub patronajul arhiducesei Augusta o expoziție internațională de galițe, care se va deschide la 28 Nov. n. și va ținea până la 2 Decemvrie. Cei ce doresc a participa la această expoziție, au a anunța această până la 5 Nov. n. biroului central al expoziției (Budapesta. Köztelek). Galițele, ce vor fi trimise pentru expoziție, sunt a se expediă la adresa biroului înainte de 25 Noemvrie n.

*

Conscripția vitelor în a. 1907. Pe baza §. 23 al art. de lege XII: 1894 ministrul de agricultură dispune an de an conscripția vitelor după comune. În anul curent conscripția s'a făcut în Aprilie și datele primite din întreaga țara a fost prelucrate în minister. Rezultatul arată față de anul precedent o creștere îmbucurătoare a numărului vitelor. Anume a fost în anul acesta în țara întreagă 1.797,664 *cai*, față de 1.788,416 în anul precedent, creșterea este deci de 9,248 sau 0,51%; *vite cornute*, 5,952,929 față de 5.624,555, creșterea deci de 328,374 (=11,26%); *oi*, 7.549,336, față de 6.891,087 în anul trecut, (creșterea deci de 658,247 =9,25%). *Porci* au fost în anul acesta 4,868,928 în anul trecut 4,336,921, creșterea 532.007 (=12,26%).

*

Prăvălie de barbier friseur. În Arad să dă o prăvălie de barbier în loc de frunte, cu 800 cor., la an; Are și locuință. Să caută un Român. Deslușiri dă dl Dr. Ioan Suci, avocat Arad.

*

Școala agronomică din Bistrița scrie Rev. Bistr., în anul trecut a fost cercetată de 17 elevi, cari au absolvat cu succes bun. Economia școalei de 68½ jugăre în anul 1906 a avut venit brut de 6162 cor., venitul nett de jugăr 37 c. 21 f. Elevii sunt provăzuți gratuit și capătă după o zi de muncă cîte 1 cor. 45 fil.

*

Tovarășii din Austria. La finele anului 1906 numărul total al tovarășilor economice de tot felul din Austria a fost de 11,683, cu 711 mai multe decît în 1905. Dintre acestea au fost 7886 de însoțiri de anticipații, dintre cari 1823 cu responsabilitate neliminată. Aproape 70% a tovarășilor, adecă 5431 sunt casse de împrumut și păstrare sistem Raiffeisen, cari în urma propagandei ce să face în favorul lor din partea cercurilor oficiale să înmulțesc cu mult mai mult decît tovarășii de credit sistem Schulze-Delitsch.

*

Contra falsificării vinului. Ministrul a dat de nou sub nrul 4173.1907 ordinațiune cătră autoritățile administrative să purceadă cu asprime contra celor ce falsifică vinul din comerț și să facă mai dese controale.

*

Numărul vitelor în comitatul Bistrița. după cum să vede din datele publicate de ministrul de agricultură, s'a sporit în mod însemnat. După aceste date sunt 69.227 vite cornute, spor față de anul trecut de 9039 vite.

*

Prețul bucatelor a crescut din nou. Cu deosebire prețul grăului și a cucuruzului. Și asta în urma secetei ce bîntue. Dacă seceta mai ține, atunci prețurile vor ajunge la sume urcate de tot. Altcum abia să vor susține.

Grîul azi să vinde în Budapesta cam mijlociu 23 coroane, cucuruzul cu 14 cor, ovășul cu 16 cor. — pe maza metrică.

POȘTA REDACȚIUNII.

Dlul Ioan S. Am primit scrisorile în chestia T. Mulțumesc. Sunt curios despre ce dorești să-mi spui. Scrie-mi acum, cu deplină încredere căci acum e actual.

Dșoarei Viorica P. Modele foarte frumoase găsești la atelierul de lucru de mână a Reuniunii femei lor române. Scrie la Dna Dr. Erdélyi, directoara atelierului. Ori apoi comandă colecția de modele edată de Dșoara M. Cosma din Sibiu.

Dlul I. Bota. Numai personal Ți-aș putea da informațiuni. Ai șurfurile asigurate? Cîte? Trimite o muștra. Salutări.